

Examen VWO

2024

tijdvak 1
dinsdag 14 mei
9.00 - 12.00 uur

Griekse taal en cultuur

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 24 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 74 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 1 εἰ t/m βλέπειν

- 1p 1 Noteer in eigen woorden wat de losgemaakte persoon zag voordat hij losgemaakt was. Betrek in je antwoord de functie van τὸ φῶς (regel 1). Baseer je antwoord op het gedeelte dat aan tekst 1 voorafgaat (niet in dit examen afgedrukt).

Regel 1-3 ἀλγεῖν t/m καθορᾶν

Dit tekstgedeelte wordt door B. van den Berg als volgt vertaald:

Dan zouden zijn ogen vast pijn doen, en hij zou zich in paniek omdraaien naar de dingen die hij wel kan zien

- 1p 2 Citeer het Griekse woord waarop de woorden 'in paniek' in de vertaling zijn gebaseerd.

Regel 1-9 Οὐκοῦν t/m ἀληθῶν **en afbeelding 1**

Links op afbeelding 1 is een ladder getekend, die leidt naar het logo van de online encyclopedie Wikipedia.

- 2p 3 **a** Citeer uit het tekstgedeelte Οὐκοῦν t/m ἀληθῶν (regel 1-9) het Griekse tekstelement waarop de tekenaar de ladder gebaseerd heeft.
b Noteer welke boodschap de tekenaar volgens jou duidelijk wil maken met het gebruik van het logo van Wikipedia in deze afbeelding.

Regel 1-9 Οὐκοῦν t/m ἀληθῶν

In dit tekstgedeelte wordt beschreven wat er met de losgemaakte persoon gebeurt.

- 3p 4 **a** Citeer uit het tekstgedeelte Οὐκοῦν t/m δεικνυμένων (regel 1-3) het Griekse tekstelement dat inhoudelijk correspondeert met βίᾱ (regel 5).
b Citeer uit het tekstgedeelte Οὐκοῦν t/m δεικνυμένων (regel 1-3) het Griekse tekstelement dat inhoudelijk correspondeert met τῶν νῦν λεγομένων ἀληθῶν (regel 9).
c Heeft ὀδυνᾶσθαί (regel 7) dezelfde oorzaak als ἀλγεῖν (regel 1)? Ga in je antwoord in op beide woorden.

Regel 24 ἔώρων

- 1p 5 Verklaar de aspectswaarde van ἔώρων. Betrek in je antwoord de betekenis van deze werkwoordsvorm.

Regel 23 πάντα en regel 24 πάντων

Met deze twee woorden wordt niet hetzelfde bedoeld.

- 1p 6 Beschrijf in eigen woorden wat met elk van deze twee woorden bedoeld wordt. Baseer je antwoord op het tekstgedeelte Καὶ t/m αἴτιος (regel 22-24).

Regel 26-27 τῆς ἐκεῖ σοφίας

- 2p 7 Beschrijf in eigen woorden wat hier bedoeld wordt met τῆς ἐκεῖ σοφίας en leg uit of dit vergelijkbaar is met het begrip δόξα in Plato's filosofie of met het begrip ἐπιστήμη. Gebruik bij voorkeur in totaal niet meer dan 35 woorden.

Regel 30 ἦσαν

- 2p 8 Noteer de namen van twee verschillende stilistische begrippen die gebruikt zijn in het tekstelement dat het onderwerp vormt van ἦσαν. Laat alliteratie buiten beschouwing.

Regel 35-37 τὸ t/m ζῆν

De losgemaakte gevangene wordt door Socrates vergeleken met degene die in het werk van Homerus de opmerking maakt die in regel 36 geciteerd wordt. Socrates gaat ervan uit dat zijn toehoorders de volledige opmerking in het werk van Homerus kennen:

Liever was ik dagloner op het veld van een arme meester die karig moest leven, dan koning over alle schimmen in het dodenrijk.

- 2p 9 a Met welk element in het bovenstaande citaat vergelijkt Socrates de grot in de grotvergelijking?
b Met welke situatie in de grotvergelijking vergelijkt Socrates het 'koning over alle schimmen' zijn?

Regel 49 ἄνω ἶέναι

- 1p 10 Citeer uit het tekstgedeelte Τί t/m ἐλεεῖν (regel 26-28) het Griekse tekstelement dat inhoudelijk vergelijkbaar is met ἄνω ἶέναι.

Regel 49-50 Καὶ τὸν t/m ἄν

Een classicus merkt op dat Plato hier naar een bepaalde historische gebeurtenis verwijst.

- 1p 11 Noteer deze gebeurtenis. Noteer in je antwoord ook de naam van de persoon naar wie Plato in dat geval verwijst met τὸν ἐπιχειροῦντα λύειν τε καὶ ἀνάγειν (regel 49).

Stel je voor dat tekst 1 als een toneelvoorstelling wordt opgevoerd. Van de negen reacties van Socrates' gesprekspartner kunnen er dan zeven worden uitgebeeld met een instemmende knik, zonder te spreken. De reactie in de regels 38-39 kan niet op deze manier worden uitgebeeld.

- 1p 12 Noteer het nummer van de regel waarin de andere reactie staat die niet op deze manier kan worden uitgebeeld.

Stel je voor dat Plato gelijk heeft en dat de wereld waarin wij leven slechts een afspiegeling is van de echte werkelijkheid.

- 1p 13 Beargumenteer of jij in dat geval liever zou willen zijn zoals de losgemaakte persoon of liever zoals de gevangenen in de grot. Betrek in je antwoord een gegeven uit tekst 1.

Tekst 2

Regel 1 Ἦν τρία τὰ γένη

Het feit dat er qua geslacht drie soorten waren van de oorspronkelijke mens, komt volgens Aristophanes door hun afstamming. Deze afstamming was volgens hem ook de oorzaak van twee andere eigenschappen van de oorspronkelijke mens.

- 2p 14 Noteer in eigen woorden deze twee andere eigenschappen. Baseer je antwoord op het tekstgedeelte Ἦν δὲ t/m εἶναι (regel 1-4).

Regel 1-4 Ἦν δὲ t/m εἶναι

Een belangrijk onderdeel van het Bijbelse scheppingsverhaal luidt:

God schiep de mens als zijn evenbeeld.

Uit dit citaat blijkt zowel een verschil als een overeenkomst tussen het Bijbelse scheppingsverhaal en het verhaal van Aristophanes.

- 2p 15 Beschrijf in eigen woorden zowel dit verschil als deze overeenkomst.

Regel 6 ἐκείνων

- 1p 16 Wie worden bedoeld met ἐκείνων?

- A τὰ γένη (regel 1)
- B τοῖς γονεῦσιν (regel 4)
- C τοῖς θεοῖς (regel 5-6)
- D Ἐφιάλτου τε καὶ Ὠτου (regel 6)

Regel 8-11 Ὁ t/m ἀσελγαίνειν

De goden overwegen twee opties, die beide een negatief gevolg hebben. Deze opties worden uitgedrukt met τὸ γένος ἀφανίσαιεν (regel 10) en ἐῶεν ἀσελγαίνειν (regel 11). Zeus komt in het vervolg (t/m regel 13 γενόμενοι) met een plan waarin hij tegenover elk van de negatieve gevolgen een positief gevolg stelt.

- 2p 17 a Citeer uit het tekstgedeelte Μόγισ t/m γενόμενοι (regel 12-13) het Griekse tekstelement waarmee het positieve gevolg wordt aangeduid dat staat tegenover de optie τὸ γένος ἀφανίσαιεν (regel 10).
- b Citeer uit het tekstgedeelte Μόγισ t/m γενόμενοι (regel 12-13) het Griekse tekstelement waarmee het positieve gevolg wordt aangeduid dat staat tegenover de optie ἐῶεν ἀσελγαίνειν (regel 11).

Regel 15-16 ἄμα δὲ t/m γεγονέναι

- 1p 18 Beschrijf in eigen woorden het voordeel voor de goden dat voortvloeit uit de situatie die Zeus hier beschrijft. Baseer je antwoord op het voorafgaande (vanaf regel 8 Ὁ).

Regel 20-21 τὸν Ἀπόλλω

- 1p 19 Citeer uit het vervolg (t/m regel 26 καλοῦσι) het Griekse woord dat verklaart waarom juist Apollo deze opdracht kreeg.

Regel 20-30 τὸν τ/μ πάθους

In dit tekstgedeelte worden twee verschillende maatregelen beschreven die bedoeld zijn om het zelfbeeld van de mens te beïnvloeden.

- 2p 20 Beschrijf in eigen woorden deze twee maatregelen. Gebruik bij voorkeur in totaal niet meer dan 20 woorden.

Regel 33-36 Καὶ τ/μ ἀπόλλυντο

- 1p 21 Welke soort van de oorspronkelijke mens wordt in dit tekstgedeelte buiten beschouwing gelaten? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

Regel 36-43 καὶ οὕτως τ/μ συνουσίας

Dit tekstgedeelte wordt in een parafraze door H. Leliveld als volgt weergegeven:

Alsnog dreigde de menselijke soort uit te sterven. Dus moest Zeus nog drastischer maatregelen treffen. Dat deed hij door de geslachtsdelen naar de voorkant te verplaatsen. En dat had alleen maar voordelen! Een mannelijke en een vrouwelijke helft kregen bij omhelzing nageslacht. En een omhelzing tussen gelijke seksen leverde in elk geval verzadiging op.

- 2p 22 a Noteer het grammaticale gegeven uit het tekstgedeelte καὶ οὕτως τ/μ συνουσίας (regel 36-43) waarop de weergave 'dreigde' is gebaseerd, en citeer daarbij het desbetreffende Griekse woord.
b Citeer uit het tekstgedeelte καὶ οὕτως τ/μ συνουσίας (regel 36-43) het Griekse tekstelement waarop de woorden 'tussen gelijke seksen' zijn gebaseerd.

Regel 43 ἐπὶ τὰ ἔργα τρέποιντο

- 1p 23 Citeer uit het tekstgedeelte Ἐπειδὴ τ/μ ποιεῖν (regel 30-33) het Griekse woord dat een inhoudelijke tegenstelling vormt met ἐπὶ τὰ ἔργα τρέποιντο.

Regel 18-44 Ταῦτα τ/μ ἐπιμελοῖντο

Dit tekstgedeelte kan op grond van de inhoud in vier ongeveer even grote delen verdeeld worden. De inhoud van het eerste deel kan als volgt genoteerd worden:

deel 1: Zeus snijdt de mensen doormidden en geeft instructies voor de afwerking.

- 3p 24 Neem het volgende schema over en noteer op de plaats van de puntjes telkens de inhoud van elk deel:

deel 2: ...

deel 3: ...

deel 4: ...

Gebruik bij voorkeur in totaal niet meer dan 40 woorden.

Let op: de laatste opdracht van dit examen staat op de volgende pagina.

Tekst 3

37p Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij tekst 3.
Vertaal de regels 1 t/m 12 (t/m ἐσμεν) in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.